

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בניהכנ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 271

וירא תשע"ג

אולם הקצין התעקש: "היום לא אוכל לשחרר אותו. הבקשה בלתי אפשרית בעליל".
אולם הרב טננבאום שלף את המשפט שנאמר לו לפני זמן קצר: "אל תגיד 'לא יכול', תגיד שאינך רוצה!".
התרגז הקצין: "אם אני אומר שאינני יכול, פרושו של דבר שבאמת אני לא יכול! הכל סגור עכשיו!".
הרב המתין לסיוס המשפט ורק אמר: "דע לך, כל מה שאמרתי לך - אמר הרב הגדול!"
הקצין נאנח, לאחר מכן נשך את שפתיו. "טוב", אמר לבסוף, "ננסה...".
בסופו של דבר, זמן קצר לפני תחילת היום הקדוש, שוחרר העציר, וכאשר הגיע הרב טננבאום ובשר זאת לרב מבריסק, הוא לא שכח להדגיש כי השחרור המיוחד עלה בברכה...
הנה כי כן, התרוץ של "אינני יכול" הנו כסוי ומעטה ל"אינני רוצה", כי מי שרוצה באמת - הקב"ה מזמן לו את רצונו ומצליח בידו.
וזו היתה הטענה של אברהם אבינו כלפי אליעזר - אם אינך יכול למצוא אורחים, זה הסימן לכך שאינך רוצה באמת למצוא אותם!
ואכן, אברהם אבינו אשר רצה מאד אורחים, התאמץ וישב בפתח האהל. ואכן המלאכים בדמות האורחים הגיעו. ללמדנו, שמה שרוצים באמת - מתגשם!

"וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו" (יח, ב)
כתוב ברש"י: והנה שלשה אנשים - אחד לבשר את שרה, ואחד להפך את סדום, ואחד לרפאות את אברהם, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. ורפאל שרפא את אברהם הלך משם להציל את לוט, הוא שנאמר "ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על נפשך", למדת שהאחד היה מציל.
ידועה השאלה: -אם אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות, איך זה שהמלאך רפאל הגיע כדי לרפא את אברהם, ואחר כך הלך להציל את לוט? והתשובה גם היא ידועה, ש'רפואה והצלה חד הוא', שתיהן נחשבות שליחות אחת.
יש גם מי שמתרץ, שאם לוט לא היה נצל מתוך ההפיכה, לא היה אברהם מבריא, מרוב עגמת נפשו. אך יש לברר מדוע היה צורך 'להדחק', ולשלוח מלאך אחד לשתי השליחויות הדומות הללו? האם יש מחסור

"והוא ישב פתח האהל כחם היום" (יח, א)
אברהם אבינו ישב בעצמו בפתח האהל כדי לחפש אורחים. המדרש אומר שאברהם מנה את אליעזר לצאת ולחפש עבורו אורחים, אולם על אף פשוטו לא מצא בני אדם שההינו לצאת בחם הכבד. לפיכך אמר אברהם: "אין אמונה בעבדים, אני אשב!" וישב בעצמו בפתח האהל.
הטענה כלפי אליעזר לכאורה תמוהה: הלא אליעזר לא היה סתם עבד, אלא שלט ביצרו כמו אברהם אבינו, ומדוע אומר אברהם אבינו: "אין אמונה בעבדים" כאשר הוא רואה שאיננו מצליח למצוא אורחים?
רבי ראובן קולנשטיין ישב קושיה זו באמצעות המעשה הבא:
מספרים שבערב יום הכפורים קרא הרב מבריסק לרב טננבאום ז"ל, מזכיר 'ועד הישיבות', ואמר לו שיש אברך שעקב הזנחה לא הגיש דחית גיוס, ולכן נחשב כעריק והושם בכלא, ויש לטפל בשחרורו.
ענה הרב טננבאום: "אין בעיה! מיד בצאת יום הכפורים אטפל בענין".
נענע הרב מבריסק בראשו ואמר לו: "לא מחר! היום עליך לשחרר אותו".
"אינני יכול לעשות כעת מאומה", הצטדק הרב טננבאום, "משרדי הצבא סגורים כעת ואיני יכול לדבר עם איש!"
אולם הרב מבריסק כמו התעלם מדבריו ואמר: "תגיד 'אינני רוצה' ולא 'אינני יכול'!"
הרב טננבאום יצא מבית הרב, והתלבט מה בידו, אכן, לעשות? מחוסר בררה החליט ללכת למחנה שנלר. בהגיעו לשם בקש לדבר עם הקצין הבכיר ביותר. כעבור דקות אחדות יצא אליו קצין והתענין ברצונו.
פתח הרב טננבאום ואמר: "ראה נא, היום ערב יום כפור וכל יהודי זקוק לברכה ביום זה. אולי הנך מענין ליזכות בברכה מרב גדול?".
למשמע הדברים התעוררה נקדה יהודית רדומה בלב הקצין, והוא הנהן בראשו.
"אם כן", המשיך הרב, "כל שעליך לעשות הוא לשחרר חייל, ומיד תזכה בברכה".
"אין בעיה", הגיב הקצין, "מיד במוצאי יום כפור אטפל בענין".
"לא מחר! היום!", אמר הרב טננבאום בנחרצות.

במלאכים בשמים וקשה היה לשלוח מלאך נוסף, שיתמקד רק בהצלת לוט!
ה'חפץ חיים' עונה על שאלה זו. ונקדים לפרושו מעשה שארע במציאות:

רבי שלמה קלוגר זצ"ל הוזמן לברית, אך בעלי הברית התעכבו זמן ממשך, ולא החלו לערך את הברית, למרות שהמוהל כבר היה במקום. כשהתעניין לפרש הדבר, נאמר לו כי בחדר הסמוך שוכב אביו של הילד, גוסס ל"ע. בני המשפחה מחכים שימות, כדי לקרוא לרך הנולד על שמו.

אמר רבי שלמה קלוגר - אם זאת הסיבה, יש לערוך את הברית מיד! והוא הסביר: להטריח את המלאך הממונה על הרפואה, שיופיע במיוחד בשביל החולה - כבד ממני, אך כשימולו את הילד, הן יבוא מלאך הברית אל הרך הנמול, אבקש אפוא ממנו באותה שעה, שיסור גם לחדר השני לרפא את החולה.

כדברי רבי שלמה קלוגר, כן היה - שלשה ימים אחר כך כבר הלך החולה על רגליו.

כך, אומר ה'חפץ חיים', גם לענינו: לוט כשלעצמו, לא היה ראוי שישלח מלאך מיוחד מן השמים להצילו, שהרי זהו אותו לוט שהסיע עצמו מקדמונו של עולם, שאמר "אי אפשי באברהם ובאלוקיו", אותו לוט שירד לסדום להיות לחברה לרשעים...

אבל הואיל ומלאך כבר נשלח לרפא את אברהם, הוטל עליו תפקיד נוסף באותו מהלך, להציל אף את לוט, כפי שהתרחש במקרה של אבי-התינוק הגוסס.

"חללה לך מעשת כדבר הזה להמית צדיק עם רשע" (יח, כה)

אברהם אבינו מבקש להציל את הרשעים בזכות הצדיקים, אבל דוקא בזכות צדיקים שאינם צדיקים גמורים... הא כיצד?

המגיד מדובנא ביאר זאת על פי דברי הגמרא בתענית (כא ע"ב) - פעם אחת היה דָּבָר בעיר סורא. רק בשכונה שבה גר רבא, לא פגע הדבר, וסברו כולם שזכות רבא היא שעמדה למקום. יצאה בת קול, ואמרה להם שהזכות - זכותו של אדם אחד, המשאיל את ומעדר לחפירת קברים למתים.

לכאורה נראה, כאלו זכותו של אותו אדם גדולה מזכותו של רבא, אך הפוכו של דבר הוא הנכון! נתן להבין זאת לפי יסוד שמצינו בדברי רבי יהונתן איבשיץ: מתי הצדיק מציל את כל העיר? דוקא

כשאיננו צדיק גמור. ומדוע? כי אין לו די זכויות להנצל, אם מגפה פוגעת במקום. כדי להציל אותו, הקדוש ברוך הוא נמנע מלהביא את הפורענות על כל המקום. אם הצדיק הוא צדיק גמור, הזכויות שלו מגנות עליו, וגם אם מגיעה פורענות למקום, או מגפת דבר וכדו', הוא לא יפגע!

לכן מבקש אברהם להציל את סדום בהזכירו את הצדיקים, שאינם צדיקים גמורים - אומר המגיד מדובנא - שאם תבוא פורענות למקום, לא יהיו להם די זכויות להנצל, וימותו עם הרשעים.

"אל תביט אחריו ואל תעמד בכל הככר ההרה המלט" (יט, יז)

מובא בספר 'שפתי דעת' לבעל ה'כלי יקר': לוט היה בעל צדקה ביחס לאנשי סדום שהיו רחוקים מן הצדקה. והיה לוט סבור שדי לו בזה שהוא צדיק ביחס אליהם, ועל כן לא ראה צרך לשפר ולתקן עצמו עוד יותר, והתיר לעצמו להשאר במצבו.

אמר לו המלאך: "אל תביט אחריו" - אל מעשי סדום הגרועים ממך ואל תסתפק להיות צדיק ביחס אליהם, אלא "ההרה המלט" - הבט אל אברהם הצדיק והשתדל להתעלות כמעלותיו.

כדאי להזכיר בענין זה את הפרוש הנפלא על המלים "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". בנוגע לענינים שמימיים רוחניים, תמיד תסתכל מי למעלה ממך ותשאף להגיע לדרגתו.

לעמת זאת, בענינים ארציים וגשמיים - "מתחת", היינו, תראה את אלה שיש להם פחות ממך ותהיה מרצה ממה שיש.

"וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו" (כא, יא)

יש לדקדק, מדוע היה הדבר רע "בעיני אברהם"? מובא בספר "המשכילים יזהירו": אמרו חז"ל (מגלה כח ע"א): אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע, כי עיניו כהות, שנאמר (בראשית כז, א) "וייהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת", משום שהסתכל בעשו הרשע.

ולפי זה יש לפרש, שלכן "וירע הדבר מאד בעיני אברהם", כי חשש שענינו יכהו "על אודת בנו", שכיון שישמעאל בנו הוא רשע בהיותו משחק לעבודה זרה, והרי אי אפשר לו לאב שלא להביט בבנו, ואז עלולות עיניו לכהות.

